

Stenogrammid

XII Riigikogu, VII Istungjärg, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 28.01.2014, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Riigikogu otsuse "Saale Laose Riigikohtu liikmeks nimetamine" eelnõu (563 OE) esimene lugemine

2. 10:31 Kodakondsuse seaduse § 29 muutmise seaduse eelnõu (459 SE) esimene lugemine

3. 11:26 Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu (533 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

09:57 Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu VII istungjärgu kolmanda töönädala teisipäevast istungit. Kõigepealt on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Eelnõusid ega arupärimisi üle anda ei soovita.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 29. jaanuaril osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitseminister Urmas Reinsalu ja justiitsminister Hanno Pevkur.

Nüüd, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohaloleku kontroll

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 75 Riigikogu liiget, puudub 26.

1. 10:01 Riigikogu otsuse "Saale Laose Riigikohtu liikmeks nimetamine" eelnõu (563 OE) esimene lugemine

10:01 Aseesimees Laine Randjärv

Me asume tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Esimene päevakorrapunkt on Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse "Saale Laose Riigikohtu liikmeks nimetamine" eelnõu 563 esimene lugemine. Tutvustan teile menetluse käiku. Kõigepealt on põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste ettekanne, mis kestab kuni 20 minutit, seejärel Riigikohtu liikme kandidaadi Saale Laose ettekanne, mis kestab kuni viis minutit. Riigikogu liige võib kummalegi ettekandjale esitada ühe suulise küsimuse. Järgnevad läbirääkimised, millest võtavad osa fraktsioonide esindajad. Seejärel toimub lõpphääletus, hääletamine on salajane. Nüüd, head kolleegid, palun ma ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

10:03 Rait Maruste

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Riigikogu otsuse eelnõu 563 esimese lugemise arutelu toimus Riigikogu põhiseaduskomisjonis esmaspäeval, 20. jaanuaril. Selle juures viibisid Riigikohtu esimees Priit Pikamäe ja Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos. Priit Pikamäe selgitas, et eelmise aasta novembri lõpus lõppesid Riigikohtu esimehe Märt Raski volitused. Kohtute seaduse § 53 lõike 2 alusel kuulutas Riigikohtu esimees vabanenud koha täitmiseks välja avaliku konkursi tähtajaga üks kuu. See konkurss lõppes 2. detsembril 2013. Riigikohtu liikme kohale kandideeris kolm inimest: Õiguskantsleri Kantselei III osakonna juhataja, õiguskantsleri nõunik Saale Laos, Tartu Ringkonnakohtu kohtunik Paavo Randma ja kolmas kandidaat, kes loobus konkursi käigus.

Riigikohtu esimees, kuulanud ära Riigikohtu kriminaalkolleegiumi, Riigikohtu üldkogu ja kohtute haldamise nõukoja arvamused, otsustas teha Riigikogule ettepaneku esitada vabanenud Riigikohtu liikme kohale õiguskantsleri nõuniku Saale Laose kandidatuur. Härra Pikamäe märkis, et seda tehes pidas ta silmas eeskätt seda, et tegemist on tulevase kriminaalkolleegiumi liikme ametikohaga ning Saale Laosel on laialdased teadmised karistusõiguse ja kriminaalmenetluse valdkonnas, sest tema töökohad nii Justiitsministeeriumis kui ka Õiguskantsleri Kantseleis on olnud seotud karistusõiguse temaatikaga. Olulisena märkis Priit Pikamäe, et kandidaat on väga kompetentne põhiseaduslikkuse järelevalve vallas. Kõike eelnevat arvesse võttes pakkus Riigikohtu esimees välja Saale Laose kandidatuuri, leides, et ta on väga hea kandidaat Riigikohtu liikme ametikohale.

Nüüd annan lühidalt ülevaate küsimustest ja arvamustest, mida pärast Priit Pikamäe sissejuhatust komisjonis esitati. Siinkõneleja märkis, et kohtunik saab praeguse seaduse kohaselt ametis olla 67. eluaastani. Kandidaat on sündinud 1974. aastal. Ma küsisin, kas nii pikk aeg ei ehmata kandidaati. Saale Laos vastas, et ta kaalus konkursil osalemist väga põhjalikult ning jõudis veendumusele, et on valmis seda vastutust kandma. Ta ütles, et kui töö pakub huvi, siis võib seda teha terve elu.

Küsisin ka, kas tema arvates on esmane Riigikohtu kassatsioonikohtu funktsioon või põhiseaduslikkuse järelevalve ehk konstitutsioonikohtu funktsioon. Riigikohtunikukandidaat vastas, et kui valida tuleks neist üks, siis tema, lähtudes oma praegusest töökohast, arvab, et kaalukauss kaldub tunduvalt põhiseaduslikkuse järelevalve funktsiooni poole.

Kolleeg Rein Lang märkis, et kohtute seaduse kohaselt kuulutab Riigikohtu esimees uue Riigikohtu liikme leidmiseks välja avaliku konkursi, kus võivad osaleda kõik juristid. Järelikult võib Riigikohtu liikmeks saada inimene, kes ei ole päevagi olnud esimese või teise astme kohtunik. Seda võib võrrelda välisteenistusega, mis on üks väheseid kohti, kus kehtib karjäärimudel. Mujal avalikus teenistuses on valitud pigem positsioonimudel, nii ka Riigikohtus. Positsioonimudel võib tekitada olukorra, kus andekad noored inimesed konkureerivad avalikul konkursil, saavad toetuse ja on selles ametis 40 aastat ehk oma tööinimese tee lõpuni. Rein Lang küsis, kas Riigikohtu esimehe arvates on selline mudel õigustatud. Priit Pikamäe vastas, et aastal 2012 menetleti seda teemat ja eelnõu jõudis parlamenti. Selle algne versioon nägi ette jäiga karjäärimudeli, kuid parlamendis muudeti eelnõu ning otsustati avaliku konkursi ehk avatud mudeli kasuks. Avatud lähenemist toetatakse põhjusel, et kõrgemasse kohtusse on vaja ka akadeemiliste ringkondade ja muude õigusvaldkondade, näiteks kogenud advokaatide teadmisi ja kompetentsust. Priit Pikamäe leidis, et kehtivas kohtute seaduses pakutud lahendus on õige.

Kolleeg Väino Linde märkis, et julgeb kandidaati kindlasti soovitada, sest tegemist on asjaliku ja konkreetse inimesega. Ta küsis, kas kandidaadi arvates võib sellel, kui Riigikohtu liikmeks saab inimene, kes tuleb väljastpoolt kohtusüsteemi, olla ka eeliseid või kas see sunnib midagi juurde õppima. Kandidaat vastas, et ta on olnud kohtus lühikest aega praktiliselt ja ka mõne otsuse kirjutanud. Ta lisas, et Õiguskantsleri Kantseleis on ta kokku puutunud kohtusüsteemiga laiemalt, kuna õiguskantsler osaleb kohtute haldamise nõukojas ning selle päevakorra ja materjalide läbitöötamine on tema juhitava osakonna ülesanne. Lisaks on ta kirjutanud oma teadustööd, bakalaureuse- ja magistratöö, kriminaalasjade praktika põhjal, uurides nii materiaalõiguse kui ka menetlusõiguse probleematikat. Sama valdkonnaga tegeles ta Justiitsministeeriumis.

Siinrääkija mainis, et Euroopa konstitutsioonikohtute ja rahvusvaheliste kohtute moodustamisel on tavaks, et need komplekteeritakse tähtajaliselt. Kohtunikud nimetatakse ametisse fikseeritud ühekordseks tähtajaks, kas 9 või 12 aastaks. Kuna Eesti Riigikohus on põhiseaduslikkuse järelevalve kohus, kas siis ei võiks mõelda selle üle, et riigikohtunikud oleksid ametis tähtajaliselt? Priit Pikamäe vastas, et rahvusvahelised kogemused selles vallas on mitmesugused. Õige on see, et konstitutsioonikohtu liikmed nimetatakse tavaliselt kindlaks tähtajaks, aga kuna Eesti mudel on n-ö kolm-ühes-lahendus – ülemkohus, kõrgem halduskohus ja konstitutsioonikohus –, siis määratakse meil Riigikohtu liikmeid eluks ajaks. Kõige korrektsem lahendus Priit Pikamäe arvates oleks eraldi põhiseaduskohtu loomine, mis aga vajaks laiemat arutelu ja põhiseaduse muutmist.

Need olid lühidalt aramusavaldused, mis komisjonis esitati. Arutelu lõpuks tegi põhiseaduskomisjon ettepaneku võtta ametisse nimetamine täiskogu päevakorda 28. jaanuaril ehk täna. See otsus tehti ühehäälselt. Teiseks tehti ettepanek panna eelnõu lõpphääletusele (ka selles oldi üksmeelsed).

Ettekandjaks määrati siinkõneleja. Viimaseks otsustati teha Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 117 lõike 3 kohaselt Riigikohtu liikme kandidaadile Saale Laosele ettepanek esineda Riigikogu täiskogu ees kuni viieminutilise ettekandega. Ka see oli üksmeelne otsus. Tänan!

10:11 Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale küsimusi ei ole. Suur tänu, Rait Maruste! Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikohtu liikme kandidaadi Saale Laose!

10:12 Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Tänan teid võimaluse eest enne küsimustele vastamist esineda lühikese ettekandega! Soovin teiega jagada mõningaid mõtteid ning lähtun märksõnadest "kohtusüsteem", "põhiõiguste kaitse kriminaalmenetluses" ja "põhiseaduslikkuse järelevalve".

Kohtuniku töö on vastutusrikas. Tal tuleb mõista õigust ja langetada pooltele siduvaid lõplikke otsuseid, olgu siis ainuisikuliselt või kollegiaalselt. Kohtusüsteemi osatähtsust õigusriigis on raske ülehinnata. Ühelt poolt peab olema olema sõltumatu kohtusüsteem, teiselt poolt peab õiguskaitse olema kättesaadav ja seda mõistliku aja jooksul. Kohtuhalduse põhimõtted ja menetluskorrad sätestab seadusandja. Need on konstitutsioonilised ehk nn 51 hääle seadused. Menetlusökoonoomia küll õigustab piiranguid kohtule juurdepääsu reguleerimisel, kuid need ei tohi olla ülemäärased. Viitan siinkohal riigilõivude, aga ka riigi õigusabi kättesaadavuse ja kvaliteedi temaatikale. Kohtumenetluse kord peab ideaalis olema paindlik. Reguleerida tuleks nii palju kui vajalik ja nii vähe kui võimalik, et teel lõpplahendini arvestataks konkreetse õigusvaidlusega ja samal ajal tagataks osalejate menetluslikud õigused.

Peatun järgmisena kriminaalmenetlusega seonduval. Põhiõiguste tagamine nii kohtueelses kui ka kriminaalasja kohtumenetluses on viimastel aastatel olnud avalikkuses laiemalt arutatud teema. Äsja teatas ju ka justiitsminister, et 2014. aastal keskendutakse kriminaalmenetluse korrastamisele. Plaanis on läbi vaadata läbiotsimise, vahistamise, eeluurimise ja kaitseõigusega seonduv. Olen nõus, et kehtiva seaduse pinnalt tekkinud praktikad tuleb aeg-ajalt üle vaadata ja selle tulemusel saab hinnata seaduse muutmise vajadust. Seda enam tuleb seda teha riigi tegevuse sellises valdkonnas, kus on lubatud ja millega kaasneb väga intensiivne sekkumine põhiõigustesse. Rõhutan, et ka olemasolevaid norme tuleb tõlgendada põhiseaduspäraselt, st põhiõiguste suuremat kaitset tagaval viisil. Kui õigusnorm aga ei võimalda või ei taga praktika muutmist – ma pean silmas õigusselguse argumenti –, siis on põhjendatud seadust muuta ja rakendajale selge juhtnõor anda. Olgu näitena toodud nn elektroonilistest andmekandjatest tõendi teema. Arvestades elektroonilise suhtluse suurt ulatust ning menetlustoimingutega kaasnevat põhiõiguste riivet ja selle intensiivsust, tuleks minu hinnangul tõsiselt mõelda infosüsteemide läbiotsimise eriregulatsioonile kriminaalmenetluse seadustikus. Seoses kriminaalmenetlusega teeb mind murelikuks ka see, et hoolimata peaaegu kolm aastat tagasi Riigikohtus langetatud mitmest otsusest on praegugi reguleerimata kriminaalmenetlusega tekitatud õigusvastase kahju hüvitamise kord.

Räägin ka põhiseaduslikkuse järelevalvest. Riigikohtu pädevusse kuuluvad lisaks kassatsioonkaebuste läbivaatamisele ka põhiseaduslikkuse järelevalve kohtu ülesanded, sh tuleb langetada otsuseid õigustloovate aktide põhiseaduspärasuse või -vastasuse kohta. Aeg-ajalt kerkib üles küsimus Riigikohtu aktiivsusest ehk sellest, ega Riigikohus ei ole tikkunud seadusandja mängumaale. Lihtsustatult öeldes on küsimus sekkumise määras. Põhiseadus näeb teadupärast ette põhiseaduse ülimuslikkuse põhimõtte ja sellega on seotud kõik riigivõimu harud. Ka poliitilise tahte kujundamise protsess peab järgima põhiseaduse mõttes ausaid reegleid. Nii on Riigikohtu põhiseaduslik ülesanne hinnata õiguslikult – rõhutan sõna "õiguslikult" – ka seadusandja tegevust, lähtudes sellistest väärtustest nagu õiguskindlus või võrdne kohtlemine. Vaieldamatult võib ka Riigikohtu otsuseid kritiseerida, kuid isegi siis, kui ma ei nõustu eri õigusväärtuste kaalumisel tehtud otsustega, on minu arvates hea otsuse tunnus see, kui lõpplahendini viiv õiguslik argumentatsioon on loogiline, arusaadav ja terviklik. Aitäh!

10:15 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas Riigikohtu liikme kandidaadile on küsimusi? Palun, Väino Linde!

10:17 Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea Riigikohtu liikme kandidaat! Kuigi sa oma ettekandes sellel teemal juba peatusid, küsin ma täpsemalt. Põhiseaduslikkuse järelevalve mõttes on Riigikohtu peetud ka n-ö negatiivseks seadusandjaks. Kuidas sa selle oma võimaliku tulevase töökoha mõttes lahti mõtestad?

10:17 Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos

See on eelkõige küsimus sellest, et Riigikohtu pädevuses põhiseaduslikkuse järelevalve kohtuna on anda hinnang õigustloova akti, kaasa arvatud seadusandja vastuvõetud seaduse põhiseaduspärasusele. Kui Riigikohus tuvastab vastuolu põhiseadusega, on järgmine samm seadusandja otsuse kehtetuks tunnistamine. Selles väljendubki negatiivse seadusandja volitus, mis Riigikohtule põhiseadusest tuleneb. Rääkides Riigikohtu aktiivsusest või, nagu ma oma kõnes rõhutasin, sekkumise määra, siis ühelt poolt on Riigikohtul küll volitus seadus kehtetuks tunnistada, aga teiselt poolt peab ta väga selgelt piire jälgima. Seadusandjal on ühiselu korraldamise reeglite vastuvõtmisel lai kaalutlusruum ning Riigikohus ei tohiks siin kirjutada parlamendile ette ühte konkreetset ja kitsast viisi.

10:17 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rait Maruste!

10:18 Rait Maruste

Lugupeetud Riigikohtu liikme kandidaat! Oma ettekandes te märkisite, et Riigikohus on põhiseaduslikkuse järelevalve kohus ka õigustloovate aktide puhul. Ta on korduvalt seda järelevalvet rakendanud ja see on õige. Aga põhiseadus ütleb, et kohus tunnistab põhiseadusvastaseks ka muu õigusakti või toimingut, mis rikub põhiseaduses sätestatud õigusi ja vabadusi. Milline on teie hinnang, kuivõrd on toimingute põhiseaduspärasuse hindamine meil levinud? Missugune on teie arvamus selle kohta?

10:19 Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos

Kui vaadata Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve praktikat, siis näeme, et enamik otsuseid puudutab vaieldamatult õigustloovaid akte, olgu küsimus siis konkreetsetes või abstraktses normikontrollis. Samas on Riigikohtule antud volitusi näiteks valimistega seoses. Valimistoimingute õiguspärasuse ja põhiseaduspärasuse hindamisel ongi tegemist toimingutele hinnangu andmisega. Nii et on ka sellist tegevust.

10:19 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

10:20 Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Sa peatusid oma ettekandes kriminaalmenetluse seadustiku võimaliku muudatuse vajalikkusel, eelkõige just selle normi väljatöötamisel, mis käsitleb elektroonilisi andmekandjaid ja läbiotsimise regulatsiooni. Kas sa arvad, et kriminaalmenetluse seadustik vajaks ka mingeid muid muudatusi?

10:20 Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos

Kindlasti toob praktika aeg-ajalt esile kehtiva seaduse puudujääke. Sellepärast ma ka rõhutasin, et kriminaalmenetlusega kaasnevad väga intensiivsed riived – eelkõige räägin ma kohtueelsest menetlusest – ja see seadustik tuleb seetõttu üle vaadata. Debatt on puudutanud näiteks läbiotsimist ja vahistamist. Ma võin väljendada oma isiklikku seisukohta. Läbiotsimiseks volituste andmist ei ole seadusandja küll piiranud *expressis verbis* kohtu loaga, aga vaadates läbiotsimise kui kohtueelse menetluse toimingut olemust, seda, mida see toob kaasa läbiotsitavale ja kui suur kaal võib olla nendel tõenditel, mis selle toimingut käigus leitakse, on siin väga tõsine kaalumise koht, kas siiski ei peaks läbiotsimiseks suuremal määral andma volitusi kohus, nii et seda ei otsustaks kohtueelse menetluse ametnikud. Ma mainisin ka vahistamise teemat. Kuigi praktikas on kujunenud välja nii, et kohtueelses menetluses annab eeluurimiskohtunik loa vahistada inimene kuni kuueks kuuks, on see minu hinnangul seaduse tõlgendus. Ma ei näe mingisugust takistust, miks kohus ei võiks konkreetse juhtumi asjaolusid arvestades öelda kohtueelsele uurijale ja prokurörile, et need tuleksid vajaduse korral uut luba taotlema ühe kuu, mitte kuue kuu pärast.

10:21 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

10:22 Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Meie ümber on kiiresti muutuv maailm ja vahel tundub, et meie õigusruum suudab vaevu sellega sammu pidada. On väga palju mõisteid, nähtusi ja protsesse, mida siis, kui põhiseadust kirjutati, ei eksisteerinudki, aga mis kõik meie õigusruumi mõjutavad, olgu nendeks internet, Euroopa Liit või paljud rahvusvahelised organisatsioonid, mille liige nüüd Eesti on. Järjest rohkem peame tõlgendama põhiseadust, peame mõtlema, mida põhiseadus selle või teise asja kohta ütleb. Kust peaks minema veelahe Riigikohtu ja Riigikogu vahel, kui me järjest rohkem tõlgendame nähtusi ja protsesse, mille kohta põhiseadus ei ütle mitte midagi?

10:22 Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos

Kahtlemata on põhiseadus elav dokument. Seadusandja ja rahvas rahvahääletusel põhiseadust vastu võttes kindlasti arvestasid sellega, et olustik muutub. Teatud paindlikkus on ju põhiseadusesse sisse kirjutatud. Põhiseadust peabki tõlgendama, küsimus on pigem piirides, kui kaugele saab seaduse rakendaja tõlgendusega minna ja kus jõuab kätte see piir, et seadusandja või rahvas rahvahääletusel peaks põhiseaduse mingisuguse sätte ümber mõtestama. Seda on üldistatult keeruline öelda, see sõltub ikka konkreetsest olukorrast, regulatsioonist, mida üks või teine paragrahv ette näeb. On ju öeldud, et põhiseaduse tõlgendamisel tuleb lähtuda põhiseadusest kui tervikust, me ei saa ühtegi normi n-ö kontekstist välja võtta. Kui ka kontekstuaalne tõlgendamine tekitab igapäevaelu reguleerimisel probleeme, siis tuleb tõsiselt kaaluda põhiseaduse muutmist.

10:23 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

10:24 Marika Tuus-Laul

Suur tänu! Väga austatud Riigikohtu liikme kandidaat! Te nimetasite kõrgeid riigilõive, mida tuleb tasuda kohtusse pöördumisel. Ma mäletan, et üks kõige tulisematest vaidlustest üldse, mis siin saalis on olnud, oli kuus-seitse aastat tagasi, kui riigilõive tõsteti. Need tõusid tol korral tuhandeid protsente ja isegi rohkem. Mis te arvate, kui paljud inimesed on jätnud nende aastate jooksul oma õiguste kaitseks kohtusse pöördumata? Tollane minister argumenteeris seda muudatust sellega, et inimesed ei peagi nii sageli kohtusse pöörduma.

10:25 Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos

Riigilõiv oma olemuselt on tõesti piirang kohtusse pöördumise õiguse reguleerimisel. See on põhiseaduse mõttes täiesti lubatav õiguslik võte. Küsimus on selles, millise kaalu me anname kohtusse pöördumise õigusele kui sellisele. Ühelt poolt peab riigilõiv tõesti ära hoidma pahatahtlikud kohtusse pöördumised, teiselt poolt tähendab riigilõivuregulatsioon ju ka seda, et kui keegi läheb kas tõendamata või pahatahtliku kaebusega kohtusse, maksab riigilõivu ära, aga oma seisukohale kinnitust ei saa, siis jääb riigilõiv temale kui kaotaja kanda. Rääkides sellest, kui palju võis riigilõivude tõstmine mõjutada kohtusse pöördumiste arvu, pean tunnistama, et ma ei ole statistikat nii põhjalikult vaadanud, et oskaksin seda öelda. Hinnangust siin ilmselt ei piisa. Aga vaadates riigilõivude suurust on üsna tõenäoline, et kindlasti on inimesi, kes on õiguskaitsest sellel põhjusel loobunud.

10:25 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Vahtre!

10:26 Lauri Vahtre

Täna! Proua Laos, mul on selline küsimus. Riigikohus on tähtis asutus, seal on targad inimesed, Riigikohus langetab tähtsaid otsuseid ja tema tegevus on ka küllalt kulukas. Tähtsuseta ei ole ilmselt see, millised praktilised tagajärjed on Riigikohtu lahenditel. Nagu te olete ilmselt märganud, on viimasel ajal tähelepanu köitnud see, et Tallinn küüniliselt ja jõhkralt keeldub täitmast seaduse nõuet lasteaia kohatasu maksmise kohta. Seetõttu on korduvalt kohtusse pöördutud ja selle küsimusega, kas seaduse nõue on põhiseaduskohane, on jõutud ka Riigikohtusse. Riigikohus on otsustanud, et seaduses vastuolu

põhiseadusega ei ole, ja sellega asi piirdubki. Tallinn keeldub endiselt seadust täitmast. Teie kui tulevane Riigikohtu liige ...

10:27 Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

10:27 Lauri Vahtre

Ma soovin teada teie seisukohta, kas ja kuidas te kavatsete huvi tunda Riigikohtu otsuste ellurakendamise vastu.

10:27 Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos

Riigikohtu otsuste ellurakendamise üks meede on kahtlemata Riigikohtu esimehe iga-aastane ettekanne siinsamas teie ees saalis. Minu teada on ka Riigikohtu esimees seda teemat suuremal või vähemal määral käsitlenud. Kui tõstatada küsimus, kuidas tagada Riigikohtu otsuste täitmine, natuke abstraktsemalt, siis on selge, et mingisugust sunnimehhanismi on sinna väga raske lisada.

10:27 Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Tänan, Riigikohtu liikme kandidaat Saale Laos! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Juhtivkomisjoni ettepanek on panna eelnõu 563 lõpphääletusele.

Austatud Riigikogu, tulenevalt Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 79 lõike 2 punktist 3 on Riigikohtu liikme ametisse nimetamisel Riigikogu istungil hääletamine salajane.

Panen hääletusele Riigikohtu esimehe esitatud Riigikogu otsuse "Saale Laose Riigikohtu liikmeks nimetamine" eelnõu 563. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi ja erapooletuks jäi 2.

Otsuse eelnõu on otsusena vastu võetud. Palju õnne, Saale Laos!

2. 10:31 Kodakondsuse seaduse § 29 muutmise seaduse eelnõu (459 SE) esimene lugemine

10:31 Aseesimees Laine Randjärv

Läheme teise päevakorrapunkti juurde. Algab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse § 29 muutmise seaduse eelnõu 459 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Jevgeni Ossinovski! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

10:31 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Mul on protseduuriline küsimus. Proua juhataja, selgitage palun, kas mul jäi midagi kahe silma vahele! Kas vahepeal on reglement muutunud ja küsimuse esitamiseks on nüüd aega üks minut ja 15 sekundit? Või mis on põhjus, miks te ei anna kellelegi, kes istub saali siinpoolses osas, võimalust rääkida üle minuti, isegi ühte sekundit mitte, kuid kolleeg Vahtrel lubasite rahulikult rääkida minuti ja 15 sekundit? Kui inimene ei suuda oma mõtet minuti jooksul formuleerida, nagu nõuab töökord, siis pole tal selles saalis midagi teha. Kui ei jõudnud, siis ei jõudnud. Selgitage, miks te rikute reglementi!

10:31 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kindlasti ei riku ma reglementi. Kui üks minut on täis, helistan ma kella, ükskõik, kes parajasti sõna on võtnud. Te võib-olla panite tähele, et ma pärast ühe minuti möödumist ka teatasin, et me ootame küsimust. Ma usun, et Lauri Vahtre, kes on praegu veel väga noor Riigikogu liige, harjub lähiajal oma küsimusi kiiremini formuleerima. Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine protseduuriline küsimus!

10:32 Mihhail Stalnuhhin

Kas me võime teha sellest järelduse, et kui teile lihtsalt tähelepanu mitte pöörata, siis võib rääkida minuti ja veerand minutit või poolteist minutit, täpselt nii palju, kui keegi tahab? Tuleb lihtsalt mitte tähele panna, et te seal midagi helistate ja räägite ning ei teki mingit probleemi. Kas on nii?

10:32 Aseesimees Laine Randjärv

Ma usun, et kõik Riigikogu liikmed teavad, et küsimuse esitamiseks on kodu- ja töökorra seaduse kohaselt aega üks minut. Ma loodan tõepoolest, et kõik on sellest aru saanud ja püüdlevad selle poole. Ma ei ole kindlasti kellelegi liiga teinud. Kui hakata statistikat tegema, siis tuleb öelda, et olen kahjuks võimaldanud mõne sekundi sellest ühest minutist kauem rääkida kõikidel, kellel parasjagu jutt pooleni on olnud. Kinni pole kunagi ühtegi mikrofoni pandud.

Me läheme nüüd teise tänase päevakorrapunkti juurde. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Jevgeni Ossinovski!

10:33 Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tutvustan teile Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni eelnõu, mille eesmärk on muuta kodakondsuse seadus ühes väikeses punktis natukene inimlikumaks. Meid ajendas eelnõu algatama üks konkreetne juhtum, millest eelmise nädala lõpus kirjutati Eesti Ekspressis ja ka teistes väljaannetes ning millest mina olen rääkinud juba ligi aasta aega.

Tutvustan lühidalt probleemi sisu. Üks Eestis sündinud 13-aastane tüdruk on aastast 2001 naturaliseeritud Eesti kodanik. Lapse sünnihetkel olid tema mõlemad vanemad määratlemata kodakondsusega, mistõttu sai laps kodakondsuse seaduse § 13 lõike 4 kohaselt kodakondsuse lihtsustatud naturalisatsiooni korras. Aastal 2009 otsustas lapse isa astuda Venemaa Föderatsiooni kodakondsusesse. Nagu Venemaa Föderatsiooni diplomaatilistes esindustes on kahetsusväärset kombeks, pakuti isale võimalust, et lisaks endale Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse võtmisele võtaks ta Venemaa kodakondsuse ka lapsele, kellel oli tegelikult juba Eesti kodakondsus olemas. Mõistagi ei maininud Venemaa konsul midagi sellest, et Eestis on topeltkodakondsus keelatud ning selle tõttu võivad lapsel tekkida probleemid. Ka vanemad ise ei teadnud kehtivast topeltkodakondsuse keelust. Teadmatusel viitab ka asjaolu, et kui 2013. aastal läks ema lapsele uut Eesti passi taotlema, siis küsiti talt lapse isikutunnistust ning ta ulatas ametnikule tütre Venemaa passi, mille tõttu topeltkodakondsus välja tuligi. Selle peale algatati kooskõlas Eestis kehtiva seadusega Eesti kodakondsuse äravõtmise menetlus. Menetluse käigus tehti perekonnale ettekirjutus tõendada Venemaa kodakondsusest loobumist, muidu lubati lapse Eesti kodakondsus tühistada. Siiani oli iseenesest kõik hästi: vanem oli teadmatusel teinud vea ja riik andis võimaluse see heastada, et laps saaks edasi olla Eesti kodanik. Tegelik probleem aga alles algas. Selgus, et Venemaa kodakondsuse seaduse § 19 lõike 3 kohaselt ei saa alaealine loobuda Venemaa kodakondsusest, kui lisaks lapsele ei ole ka üks tema vanematest Eesti kodanik. Kuna lapse ema on endiselt määratlemata kodakondsusega isik ja isa on Venemaa kodanik, siis see perekond seda Venemaa kodakondsuse seaduse konkreetset paragrahvi ei täida. Sisuliselt puudub neil praegu igasugune võimalus isegi taotleda lapse vabastamist Venemaa kodakondsusest. Seega ei saa see perekond endast mitteoleneval põhjusel täita Politsei- ja Piirivalveameti ettekirjutust loobuda Venemaa kodakondsusest, hoolimata sellest, et nad seda tahavad ning on astunud ka samme selles suunas. Teisisõnu nõuab riik inimeselt midagi, mida inimene temast endast mitteoleneval põhjusel ei ole võimeline tegema. See on absurd.

Politsei- ja Piirivalveametil ei ole meie seaduse kohaselt selles küsimuses kaalutlusõigust. Ehkki Politsei- ja Piirivalveameti ametnikud on selgelt aru saanud, et olukord ei ole normaalne, ei saa nad kehtiva seaduse kohaselt konkreetset juhul hinnata, kas sellele inimesele võiks Eesti kodakondsus alles jääda või ei. Seega peaks kehtiva õiguse kohaselt sellelt tublilt lapselt Eesti kodakondsuse ära võtma.

Bürokraatliku küünilisusega öeldakse Politsei- ja Piirivalveameti kirjas, et kui laps säilitab Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse, loeb Politsei- ja Piirivalveamet ta kuu aja pärast Eesti kodakondsuse kaotanuks, tunnistab kehtetuks temale välja antud Eesti kodaniku passi ning keeldub temale korduva Eesti kodaniku passi väljaandmisest. Sel juhul peab talle seaduslikult Eestis viibimiseks taotlema elamisluba.

Tekib küsimus, kelle huvides selline toimimisviis parasjagu on, kas see on riigi, ühiskonna või selle perekonna huvides. Olen nimetatud küsimuses pöördunud ka õiguskantsleri poole kirjaliku küsimusega nr 129. Sellele antud vastust võite meie veebisüsteemist ka lugeda. Oma vastuses ütleb õiguskantsler: "On siiski küsitav, kas kirjeldatud olukorras lapselt Eesti kodakondsuse äravõtmine on kooskõlas lapse parimate huvidega." Õiguskantsler viitab siin ÜRO lapse õiguste konventsioonile, mille kohaselt kõikides riiklikes toimingutes peaks esiplaanile seadma just lapse huvid. Selle eest, kui lapse isa või ema on teinud midagi, mis lapse huvi kahjustab, ei tohiks karistada last. Õiguskantsler jätkab: "Rahvusvahelise õiguse kohaselt sisustatakse kodakondsust inimese ja riigi vahelise tegeliku ja efektiivse sideme

olemasolu kaudu. See eeldab tugevate faktiliste sidemete olemasolu kodakondsusjärgse riigiga. [---] Topeltkodakondsuse vältimise peamiseks põhjuseks on lojaalsuskonflikti tekkimise oht (nt kaitseväekohustus, konsulaarkaitse), mida laste puhul sisuliselt ei esine. Vastupidi, Eesti kodakondsuse omamise kaudu on võimalik riigil kuuluvustunde kaudu aidata kaasa lastest lojaalsete kodanike kujunemisele."

Konkreetsel juhul on ju selge, et Eestis sündinud ning siin alati elanud ja koolis käival lapsel on tegelik ja efektiivne side Eestiga olemas. Pigem võiks küsida, kas selline efektiivne ja tegelik side on tal olemas oma teise kodakondsusjärgse riigi ehk Venemaaga. Õiguskantsler küsib, kas nimetatud juhul ei peaks olema võimalik säilitada lapsele Eesti kodakondsus niikaua, kuni laps saab täisealiseks ning saab ise astuda samme Venemaa Föderatsiooni kodakondsusest loobumiseks.

Arutlusel oleva eelnõu eesmärk on kirjeldatud absurdne olukord lõpetada. Kodakondsuse seaduse § 29 täiendatakse uue lõikega, mille kohaselt ei võeta Eesti kodakondsust ära neilt isikutelt, kes tõendavad, et ei saa endast mitteoleneval põhjusel teise riigi kodakondsusest loobuda. Sellega antakse Politsei- ja Piirivalveametile nimetatud küsimuses kaalutusõigus. Seda, et inimene ei saa endast mitteoleneval põhjusel kodakondsusest loobuda, peab see inimene ise tõendama. Kohe, kui teise riigi kodakondsusest loobumine muutub võimalikuks, näiteks saab see laps täisealiseks, siis saab teise riigi kodakondsusest loobumist nõuda.

Ehkki eelnõu ajend on selgelt ühe konkreetse perekonna juhtum, on sarnaseid juhtumeid kümneid ja kümneid. Tahan eraldi toonitada, et eelnõu ei muuda Eesti kodakondsuspoliitika põhimõtteid, see ei suhestu mitte kuidagi laiema diskussiooniga topeltkodakondsuse lubatavuse üle, mida vahelduva eduga on siin peetud. Kõik topeltkodakondsust keelavad sätted jäävad kodakondsuse seaduses kehtima.

Eesti ei ole Euroopas ainuke riik, kus topeltkodakondsus on üldjuhul keelatud. Küll aga neis riikides, kus see nii on, nähakse ette erandid, mis kaitsevad lapsi ja perekondi ning väldivad isikutele ebamõistlike koormiste seadmist. Näiteks on üks vaieldamatult rangemaid kodakondsuse seadusi Austrias, kuid ka seal võib teise riigi kodakondsuse säilitada, kui küsimuse all on lapse heaolu või selleks on oluline era- või pereeluline põhjus. Vabariigi Valitsuse arvamus selles küsimuses on täis niivõrd demagoogilisi rumalusi, et nende esitamise au jätan ma komisjoni ettekandjale. Aitäh! Vastan meeleldi teie küsimustele.

10:41 Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Juku-Kalle Raid!

10:42 Juku-Kalle Raid

Aitäh! Jevgeni! Kas ma saan õigesti aru, et kui Vene riik käitub oma vastse kodanikuga ebahumaanselt, jättes talle mingid asjad teatamata, siis peab Eesti riik hakkama seetõttu oma seadusi muutma? Saad sa ikka aru ka, mida sa räägid?

10:42 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ütleme nii, et Venemaa Föderatsiooni toimimisel selles konkreetses küsimuses on kaks aspekti, mis on kindlasti taunimist väärt. Esiteks, kui vanematele antakse Venemaa kodakondsus, siis soovitatakse, et ka laps võiks olla Venemaa kodanik. See ei ole minu meelest õigustatud. Teiseks on küsimus, kuidas tõlgendada Venemaa kodakondsuse seaduse konkreetset paragrahvi, millele ma viitasin, mille järgi need vanemad ei saa isegi taotleda oma lapse kodakondsusest vabastamist, kuna nõutakse, et üks vanem peab selleks olema mõne muu riigi kodanik. Üldise praktika kohaselt võiks Venemaa minu hinnangul hinnata oma riigisisese toimetamise meie riigi määratlemata kodakondsusega elanikke teise riigi kodanikena, mis puhul oleks võimalik see probleem lahendada. Kahjuks Venemaa seda ei tee. Olen sellel teemal suhelnud Venemaa Föderatsiooni saatkonna konsulaarosakonna juhatajaga ja Välisministeeriumiga. Kahjuks puudub Eestil igasugune võimalus mõjutada seda, kuidas Venemaa oma seadusi rakendab. Vastuseks sulle ütlen, et küsimus ei ole mitte selles, mida teeb Venemaa, vaid küsimus on selles, kuidas meie oma inimestega käitume.

10:43 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Enn Eesmaa!

10:44 Enn Eesmaa

Tänan! Sa ütlesid, et niisuguseid juhtumeid on kümneid ja kümneid. Kuidas on nende juhtumite korral käitunud? Kas on näiteks taotletud elamisluba?

10:44 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Eks see ole nii, et neid inimesi, kes on sellises keerulises olukorras püüdnud leida mingisugust sisulist lahendust sellele probleemile, on kahjuks ainult üksikuid. Enamasti on siis, kui inimesele on tulnud Politsei- ja Piirivalveametist paber teatega, et ta rikub seadust ja talt võetakse pass ära, nii lihtsalt läinudki.

10:45 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid, teine küsimus!

10:45 Juku-Kalle Raid

Jevgeni, ma saan aru, et on üks inimene, kes loobus Eesti kodakondsusest. No hästi. Seetõttu kannatas tema tütar. Aga see asi, mida sina praegu ajad, on selge signaal Vene kodanikele, et, kulla inimesed, tehke, mis tahate, küll meie oma seadused selle järgi kohandame. Kas see ei ole sinu arust absurd?

10:45 Jevgeni Ossinovski

Aitäh küsimuse eest! Ma ei saanud aru küsimuse esimesest osast. Eesti kodakondsusest ei ole keegi loobunud, lapse vanemad olid algul mõlemad määratlemata kodakondsusega isikud. Kui lugupeetud küsija oleks minu ettekannet kuulanud, siis ta oleks sellest tõenäoliselt aru saanud. Kuna laps sai kodakondsuse seaduse § 13 lõike 4 alusel lihtsustatud naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse, siis tema vanemad ei saanud olla ühegi teise riigi kodakondsuses. Mulle jääb kahjuks see küsimus arusaamatuks.

10:45 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

10:46 Yana Toom

Tänan, proua eesistuja! Hea ettekandja! Ma saan aru, et te olete suhelnud Venemaa Föderatsiooni esindajatega. Kas see praktika, mida te kirjeldasite, jätkub või on nad oma käitumist muutnud? On teil selle kohta infot?

10:46 Jevgeni Ossinovski

Pean tõdema, et Venemaa Föderatsiooni saatkonna esindaja, kellega ma suhtlesin, ei suhtunud sellesse probleemi piisavalt taunivalt, ta ei näinud tõenäoliselt siin suurt probleemi. Ma arvan, et sellel teemal võiks meie Välisministeerium aktiivsemalt oma Vene kolleegidega suhelda, et lõppkokkuvõttes ikkagi inimeste huvid mingitest teistest huvidest eespool oleksid.

10:47 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

10:47 Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Minu meelest on see kümne aasta jooksul vist viies kord, kui see küsimus selles saalis tõstatatakse. Aga minu küsimus on seotud valitsuse argumentatsiooniga. Ma ei tahaks saada mitte emotsionaalset, vaid ikkagi konkreetset vastust. Kas valitsuse argumentatsioon on muutunud, kas sellele on midagi lisatud või on see jäänud samasugusele tasemele?

10:47 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Vabariigi Valitsus ei toeta seda eelnõu, sest see muudaks nende arvates oluliselt senise kodakondsuspoliitika põhimõtet ja seda ilma sisulise vajaduseta. Ma arvan, et see lause võtab nende seisukoha päris hästi kokku. Lisaks on räägitud sellest, et tegelikult ei vasta tõele, et isik jääb Eesti kodakondsusest ilma, ta võib esitada arvamuse Politsei- ja Piirivalveametile, ta kindlasti kuulatakse ära jne. Aga põhiline argument on see, mille ma kohe ette loen: "Eesti kodakondsuspoliitika on muutunud

alates iseseisvuse taastamisest vähe ning lähtunud seisukohast, et kodakondsuspoliitika põhimõtteid ei muudeta."

10:47 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Ma palun kaasettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti!

10:49 Mart Nutt

Proua juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Põhiseaduskomisjon arutas käesolevat seaduseelnõu kolmel komisjoni istungil. Esmalt oli elnõu kõne all 2013. aasta 10. septembri istungil, siis toimus kõige põhjalikum ja sisulisem arutelu sel teemal. Teist korda arutas komisjon elnõu 16. detsembri istungil, siis tehti menetluslikud otsused elnõu kohta. Kolmas kord oli elnõu arutelu all 2014. aasta 20. jaanuari komisjoni istungil, kui menetluslikud otsused ümber tehti. Nimelt oli algselt kavandatud, et elnõu esimene lugemine toimub 14. jaanuaril, kuid kuna ettekandja ei saanud sellel istungil osaleda, siis lükati lugemine edasi. Meie lõplik otsus oli see, et elnõu tuleks arutada tänasel, 28. jaanuari istungil. Tutvustan põgusalt kõiki neid kolme istungit. Esimesel istungil, mis toimus 10. septembril, osalesid lisaks põhiseaduskomisjoni liikmetele Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja Ruth Annus, sama osakonna nõunik Siiri Leskov ning sama osakonna õigusnõunik Kaire Sepper. Nimetatud seaduseelnõu tutvustas tollel istungil algatajate nimel härra Ossinovski. See tutvustus hõlmas põhimõtteliselt sama probleemiringi, millest härra Ossinovski ka täna Riigikogu plenaaristungil rääkis. Debatt toimus põhiliselt valitsuse esindajate ja elnõu algataja vahel. Teiste osalejate küsimused puudutasid võib-olla rohkem detaile. Aga kuna sellel debatil hõlmati väga laia teemaringi, mis läks elnõu raamistikust küllaltki kaugele, siis räägin ma praegu nendest küsimustest, mis puudutasid elnõu.

Ruth Annuse vastuse võtan ma küllaltki üksikasjalikult kokku, et ei tekiks erinevaid arvamusi ega möödarääkimisi. Proua Annus sõnas, et Eestis on tõesti selliseid lapsi, kelle vanemad on võtnud lapsele lisaks Eesti kodakondsusele Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse. Seda on peetud lastevanemate teadlikuks ja tahtlikuks tegevuseks, mida Venemaa Föderatsiooni saatkond on ka soodustanud, kuigi on teada, et Eestis ei ole mitmikkodakondsus lubatud. Tõenäoliselt soovivad vanemad saada oma lapsele soodsamat positsiooni, kuid seda ei järgne, sest naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanud lapsed kaotavad Eesti kodakondsuse. Kui laps jääb vanemate teadliku või teadmatusest tingitud tegevuse tõttu Eesti kodakondsusest ilma, siis saab seda olukorda muuta vastava võimaluse abil, mis on kodakondsuse seaduses ette nähtud. Vastavalt põhiseadusele on isikul täisealiseks saades võimalus Eesti kodakondsusesse kuulumine taastada. Siin saalis tekkis küsimus arvudest. Proua Annusele viidates võib öelda, et kodakondsuse seaduse § 29 alusel on Eesti kodakondsuse kaotanud 608 isikut. 2010. aastal oli neid isikuid 139, 2011. aastal 103 ja 2012. aastal 118. Ei ole teada, kui paljud neist on täisealised ja kui paljud alaealised. Selle üle hakati arvestust pidama 2013. aastal, mil Eesti kodakondsuse kaotas 90 isikut, nende seas 23 alaealist. Seega on tegemist pigem täisealiste isikutega, kes on lootnud, et infovahetus riikide vahel ei toimi, ja on võtnud lisaks naturalisatsiooni korras saadud Eesti kodakondsusele Venemaa Föderatsiooni kodakondsuse.

Proua Annus tegi teatavaks Vabariigi Valitsuse seisukoha. Härra Ossinovski juba tutvustas seda päris piisavalt, aga ma kordan selle mõningal määral üle. Vabariigi Valitsus ei toeta elnõu, olles seisukohal, et elnõu muudaks ilma sisulise vajaduseta senise kodakondsuspoliitika põhimõtteid. Siseministeerium analüüsis kehtiva seaduse vastavust lapse õiguste konventsioonile, mis näeb ette, et lapsel on õigus kodakondsusele. Kui laps omandab lisaks Eesti kodakondsusele mõne muu riigi kodakondsuse ja selle tagajärjel loetakse ta Eesti kodakondsuse kaotatuks, siis jääb lapsele teise riigi kodakondsus alles. Tegemist ei ole olukorraga, kus laps jääks kodakondsuseta, ning seega ei näe Siseministeerium siin vastuolu lapse õiguste konventsiooniga. Mitmikkodakondsuse seadustamise puhul tuleks üksikjuhtumeid ja väikesi gruppe käsitleda tervikuna. Tuleks leida vastus küsimusele, kas ja millistel tingimustel ning missuguste isikugruppide puhul, kas selektiivselt või tervikuna on Eesti riik valmis oma kodakondsuspoliitika kujundama selliseks, et mitmikkodakondsus oleks lubatud. Selliseid põhimõttelisi küsimusi ei ole mõistlik lahendada üksikjuhtumite ja marginaalsete isikugruppide pinnalt loodud seadusmuudatuse abil.

Peale debatti püüdsime leida kompromissi, kas on võimalik sõnastust muuta niimoodi, et elnõu vastaks praegustele kodakondsuse seaduse põhimõtetele ja rahuldaks ka algatajaid. Leppisime kokku,

et oleks otstarbekas moodustada töörühm, kes selle eelnõuga tegeleb. Aga kuna Siseministeerium ei leidnud võimalust, kuidas eelnõu niimoodi kohendada, et vältida vastuolu, mis tekib seoses mitmikkodakondsusega, siis ei olnud selle töörühma moodustamisel mõtet.

Järgmine komisjoni koosolek, kus nimetatud eelnõu arutati, toimus 16. detsembril 2013. aastal. Seal rõhutas valitsuse esindaja Siiri Leskov üle, et Vabariigi Valitsus seda eelnõu ei toeta, sest sellega tahetakse oluliselt muuta kodakondsuspoliitika aluspõhimõtteid, mis keelavad Eesti kodanikul olla samal ajal mõne muu riigi kodakondsuses. Sellise regulatsiooni kehtestamiseks puudub praktiline vajadus, sest kehtiv kodakondsuse seadus on kooskõlas nii lapse õiguste konventsiooni kui ka põhiseaduse sättega.

Sellel koosolekul tehti järgmised menetluslikud otsused. Esiteks otsustati saata seaduseelnõu plenaaristungile arutelule s.a 14. jaanuariks. See otsustati konsensuslikult. Teine konsensuslik otsus oli see, et ettekandjaks otsustati määrata põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt. Üks otsus ei olnud konsensuslik. Nimelt tehti ettepanek eelnõu tagasi lükata. Selle poolt oli 6 ja vastu 5 komisjoni liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Nimetatud eelnõu kohta Riigikogu liikmed, komisjonid ega fraktsioonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Nagu ma mainisin, nimetatud eelnõu lugemine 14. jaanuaril jäi ära ja selle tõttu pidi komisjon nimetatud seaduseelnõu juurde tagasi pöörduma ning tegema uued menetluslikud otsused. Need on järgmised. Me teeme ettepaneku saata eelnõu esimeseks lugemiseks täiskogu päevakorda 28. jaanuariks (konsensuslik otsus), otsustasime määrata ettekandjaks põhiseaduskomisjoni liikme Mart Nutti (jälle konsensuslik otsus) ja teha ettepaneku lükata eelnõu tagasi (6 poolt, vastu 5, erapooletuks ei jäänud keegi). Need otsused tehti esmaspäeva, 20. jaanuari koosolekul. Aitäh!

10:57 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

10:57 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma püüan aru saada sinu loogikast, et ei tohi rikkuda teatud põhimõtteid, millest lähtuvalt on meie kodakondsuspoliitika selline, nagu ta on. Sa nimetasid põhimõtet mitte lubada topeltkodakondsust. Aga see seaduseelnõu, niipalju kui ma aru saan, peakski aitama seda probleemi lahendada, ta aitabki topeltkodakondsust vältida, kusjuures ta lahendab seda probleemi Eesti Vabariigi, mitte Venemaa Föderatsiooni kasuks. Need ei klapi kokku, see põhimõte, millele sa viitasid, ja see mõte, mis on seaduseelnõus. Mis põhimõttest sa siiski räägid?

10:58 Mart Nutt

Aitäh, härra Stalnuhhin! Esiteks, ma andsin edasi Vabariigi Valitsuse seisukoha, mitte oma isikliku seisukoha. Teiseks, vaatame seda seaduseelnõu. Mis on selle tagajärg olukorras, kus isik on ühe riigi kodakondsuses ja saab ka teise riigi kodakondsuse, kusjuures teda selle esimese riigi kodakondsusest ei vabastata? Siis tekib tal topeltkodakondsus. Minu arvates on see siit täiesti selgelt ja loogiliselt tuletatav.

10:59 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

10:59 Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus puudutab ühte väga konkreetset ja valusat näidet. Eesti perekond lapsendas kaks väikelast, kellel on Vene kodakondsus. Need lapsed räägivad eesti keelt, nad elavad selles peres, aga nad ei saa Eesti kodanikeks, sest Venemaa ei anna neid vabaks. Eesti riigil oleks tark endale juurde võtta kaks tublit kodanikku, kes kasvavad meie inimeste keskel. Me peaksime selleks võimaldama võtta sellel perel nende lastele Eesti kodakondsus, hiljem nad Vene kodakondsusest niikuinii loobuksid. Kas komisjonis nende kuumade arutelude käigus ei tulnud esile selliseid variante, et me peaksime kodakondsuspoliitikas käituma targalt ja tõepoolest Eesti riigile kasulikult? Selle pere mure on väga sügav. Ma olen nendega isiklikult suhelnud ja leian, et riik peaks neile vastu tulema ja ka natuke omakasu peale mõtlema. Tublisid kodanikke ei maksa siiski niimoodi üle parda visata.

11:00 Mart Nutt

Aitäh! Olen isiklikult selle juhtumiga kursis. Komisjon sellel istungil seda teemat ei puudutanud, aga ma leian, et siin võiks lahenduseks olla Eesti ja Venemaa vaheline kokkulepe. Kuni kas üks või teine pool ei ole valmis olnud seda kokkulepet sõlmima – ma saan aru, et Eesti poolel on see valmisolek olemas –, seni on probleem jäänud lahendamata. Aga ma olen sinuga absoluutselt nõus, et niisugused küsimused tuleb lahendada.

11:00 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

11:00 Jaak Allik

Lugupeetud härra Nutt! Palun selgitage, kas valitsuskoalitsiooni viimased, minu arvates mõistusvastased ja ebahumaansed üksikotsused seoses kodakondsuse mitteandmisega on tingitud lihtsalt hirmust, et iga lisanduv mitte-eestlasest kodanik on täiendav hää! Sotsiaaldemokraatlikule Erakonnale või Keskerakonnale või on nende otsuste taga ka mingid mulle hoomamatud rahvuspoliitilised või julgeolekupoliitilised ohuhinnangud! Lisaks täna arutatavale kaasusele pean silmas ka meie olümpiakoondise ilmajätmist tõenäoliselt kõige kõrgemast kohast Sotšis, kuna Eesti kodaniku paarissõidupartnerile keelduti kodakondsust andmast.

11:01 Mart Nutt

Aitäh! Komisjoni ettekandjana ei saa ma valitsuse nimel kuidagi vastata. Palun esitage oma küsimus Vabariigi Valitsusele!

11:01 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser!

11:01 Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Tegemist on noore inimesega, kes on saanud igati seaduslikult lihtsustatud naturalisatsiooni korras Eesti kodakondsuse, on deklareerinud oma soovi jääda Eesti kodanikuks ja ainult Eesti kodanikuks ning loobuda Vene kodakondsusest esimesel võimalusel, kui ta on saanud 18-aastaseks. Eesti riik aga ütleb talle, et ei, sellist kodanikku me ei vaja, elagu Eestis parem Vene kodanikuna. Kuidas saab selline käitumine olla Eesti riigi julgeoleku või mis tahes muudes huvides? Kas komisjon arutas sellist küsimust?

11:02 Mart Nutt

Aitäh! Komisjon arutas selle lapse küsimust. Komisjonis ei tõstatatud küsimust, milline on praegusel juhul lapse tahe. Aga kuna tegemist on alaealisega, siis tema vanemad on tema seaduslikud esindajad ja nende otsus tema kohta on paraku seaduslik. Kui me räägime sellest, et vanematelt võiks võtta ära õiguse oma lapse seisukohta esindada, siis see tähendaks sisuliselt vanemlike õiguste äravõtmist. Seda küsimust me ei arutanud.

11:02 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

11:02 Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austet ettekandja! Oma ettekandes sa rääkisid, et komisjon otsustas eelnõuga edasi tegelda ja moodustada töörühma, aga see jäi tegemata, sest Siseministeeriumi esindaja eiras seda üritust. Minu arusaam parlamentaarsest demokraatiast on selline, et kui Riigikogu otsustab töörühma moodustada ja kutsub sinna Siseministeeriumi esindaja, siis see lihtsalt tuleb ega kommenteeri. Millised on sinu arusaamad parlamentaarsest demokraatiast?

11:03 Mart Nutt

Aitäh! Ma ei väitnud, et Siseministeeriumi esindaja eiras seda. Siseministeerium esitas meile seisukoha, et kompromissi ei ole võimalik leida. Seetõttu pidi komisjon oma otsused tegema.

11:03 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

11:03 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Te rääkisite valitsuse seisukohast ÜRO lapse õiguste konventsiooni kohta. Valitsus on seoses selle juhtumiga toonud konventsioonist välja selle sätte, mis on nendele mugavam, ehk selle punkti, et lapsel on õigus kodakondsusele. Siin ei ole ju mitte mingisugust vaidlust, sellel konkreetset juhul ei ole kodakondsusega probleeme. See, millele viitas eelnõu seletuskiri ja millele algselt viitas õiguskantsler, on hoopis üks teine ÜRO lapse õiguste konventsiooni säte, mis puudutab lapse huvide esileseadmist kõikides riiklikes menetlustes ning lapse karistamata jätmist vanemate tehtud vigade eest sellistes küsimustes, mis puudutavad kodakondsuslikku staatust. Seda ei ole minu teada Siseministeerium hinnanud. Mis on sinu või komisjoni seisukoht just selle punkti kohta?

11:04 Mart Nutt

Aitäh! Komisjon sellesse põhjalikumalt ei süvenenud. Ma nüüd natukene võib-olla ületan ettekandja volitusi, aga ütlen siiski, et küsimus on siin selles, kas me saame käsitleda lapse tahte vastasena otsust, mida tema seaduslikud vanemad tema huvides teevad. Selle küsimuse üle võib vaielda, aga automaatselt väita, et see on lapse huvide vastane, me ilmselt ei saa.

11:04 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

11:04 Urve Palo

Aitäh, proua eesistuja! Hea esineja! Valitsuse ja Siseministeeriumi seisukohti selles küsimuses on lausa õõvastav kuulata, need on minu arvates bürokraatlikud ja eluvõõrad. Ühe põhjusena, miks ei saa sellele lapsele kodakondsust alles jätta, tuuakse see, et ei saa teha erandit väikese kaasuse põhjal. Aga elu ei olegi ju lihtne, elus on erandeid ja erijuhtumeid, ei saa kõike ühe lauaga lüüa. Kas ei oleks siiski aeg vaadata kodakondsuse seadus üle ja eluga kohandada? Mis siis tõesti juhtub, kui osal lastel on kuni täiskasvanuks saamiseni topeltkodakondsus? See ei kätke ju endas mingit ohtu Eesti Vabariigile, küll aga saaksime juurde mõned tublid kodanikud.

11:05 Mart Nutt

Aitäh! Demokraatlikus riigis on debatt kõikidel teemadel alati lubatud. Arutatava eelnõu raamides me seda debatti laiemaks ei muutnud. Iseenesest on ka selle üle ju arutatud, kas Eestis ei võiks topeltkodakondsus laiemalt kehtida. Seisukoht on siia maani olnud, et riskifaktorid on suuremad kui positiivne boonuse, mis siit tuleb. Aga ma kordan, et keegi ei saa takistada meid seda debatti jätkamast.

11:05 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

11:06 Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud hea kolleeg Mart! Sa oled hea kodakondsusspetsialist. Ma esitan sulle küsimuse, mis ei hõlma küll selle eelnõu teemat. Teatavasti on Eestis topeltkodakondsus keelatud, aga maailmas on väga palju inimesi, kellel on lisaks Eesti kodakondsusele mõne teise riigi kodakondsus. Oskad sa öelda, kui suur nende inimeste arv võib olla ja mis on selle asja lahendus?

11:06 Mart Nutt

Aitäh! Kõigepealt, ära küsi selle kohta, mida me komisjoni istungil ei arutanud. Sa tead, et mul on raske sellisele küsimusele vastata. Seda arvu on väga raske öelda, kuid need inimesed on kahtlemata olemas. Inimestel on mitu kodakondsust eri põhjustel, tavaliselt on selline inimene saanud mitu kodakondsust juba sündides. Me võime rääkida võib-olla mõnekümnest tuhandest sellisest inimesest. See arv võib olla ka suurem, aga täpselt me praegu seda öelda ei oska, sest mõne riigi, näiteks Venemaa Föderatsiooni kohta meil ülevaade puudub.

11:07 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine küsimus!

11:07 Yana Toom

Proua eesistuja! Hea ettekandja! Mulle väga meeldis teie loogika, et see otsus, mille võtavad vastu vanemad, ei ole risti vastupidine lapse huvidele. Seda võiks ilmselt laiendada ka muudele küsimustele. Aga tegelikult meenus mulle seda kõike kuulates üks kuulus aforism, nimelt, *sõn za ottsa ne otvetšajet* ehk poeg isa eest ei vastuta. Vägisi jääb selline mulje, et Eesti kodakondsuspoliitika on sellest Stalini kuulsast lausest karmim. Või ma eksin?

11:08 Mart Nutt

Poeg ei vastuta isa eest selles mõttes, et vanemate patte ei saa nuhelda laste kaela. Aga me hakkame vist praegu väga laialt filosoferima.

11:08 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

11:08 Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Ma saan aru nõndamoodi, et see ebasoodne olukord, mille minu meelest pigem ebaõnnestunud lahenduseks eelnõu on välja pakutud, tekkis asjaolu tõttu, et täiesti õiguspäraselt Eesti kodakondsuse saanud lapsevanemad ei olnud teadlikud, et topeltkodakondsus ei ole võimalik. Kas komisjonis oli kõne all, kuidas sai juhtuda, et oma lapsele kodakondsust taotlevatele vanematele ei selgitatud nende taotluse tausta?

11:08 Mart Nutt

Aitäh! Paar aspekti. Ettekandja Jevgeni Ossinovski rääkis selle probleemi lahti. Siin oli küsimus selles, et vanemad ei olnud Eesti kodanikud. Vanemad olid määratlemata kodakondsusega isikud, kes hakkasid taotlema Venemaa Föderatsiooni kodakondsust. Nende laps oli saanud Eesti kodakondsuse registreerimise kaudu. Nüüd on küsimus selles, kellelt oleks vanem pidanud küsima selgitust, kas lapsel on õigus topeltkodakondsusele või mitte. Ilmselt oleks ta pidanud seda küsima Venemaa Föderatsiooni võimudelt, kes talle kodakondsust pakkusid. Muidugi, kui ta oleks pöördunud Eestis ametkonna poole, kelle käsutuses see informatsioon on, oleks talle seda selgitatud. Võimalik, et need vanemad ei tulnud selle pealegi, aga ma ei tea asjaolusid täpsemalt. Sellele, kas need vanemad olid sellest teadlikud või mitte, oskab võib-olla härra Ossinovski vastata. See informatsioon, mis komisjonil on, põhineb praegu härra Ossinovski informatsioonil.

11:09 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

11:10 Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kui me kunagi aastaid tagasi sinuga selles saalis esimest korda ühe koosseisu liikmed olime, siis oli meil üks kolleeg, Riigikogu liige, kellel oli topeltkodakondsus. Vähemalt üks selline Riigikogu liige oli olemas. Valitsuses töötas kõrge ametnik, kellel oli topeltkodakondsus. See on öeldud selle jutu sekka, et topeltkodakondsus on keelatud. Aga küsimus on hoopis teine, see puudutab seaduseelnõu teksti. Siin on öeldud, et mõne muu riigi kodakondsusest loobumine on võimatu. Sellest ma saan aru, võib olla selline seadus, et see on tõesti võimatu. Ebamõistlikult keeruline – sellest ma ka võin aru saada, kuigi see on subjektiivne hinnang. Aga kas te arutasite komisjonis, millal on kodakondsusest loobuda ohtlik? Võib-olla toote mingi konkreetse näite, kui kodakondsusest loobuda võib olla ohtlik.

11:11 Mart Nutt

Aitäh! Seadussäte ei ole komisjoni, vaid algatajate sõnastatud. Seaduseelnõu § 1 lõige 2 kõlab järgmiselt: "Käesoleva paragrahvi lõiget 1 ei rakendata, kui isik tõendab, et mõne muu riigi kodakondsusest loobumine on võimatu, ohtlik või ebamõistlikult keeruline." Ma arvan, et seda peaks

algatajatelt küsima, mida nad ohtlikkuse all silmas peavad. Ma võin umbes ette kujutada, mida selle all mõeldakse, aga ma võib-olla hakkan siis liiga palju sellel teemal spekulerima. Näiteks võib tegemist olla mõne sellise riigiga, kus on terroristlik režiim ja kus isik ei saa taotleda kodakondsusest vabastamist muul moel kui sinna riiki sõites, aga sinna sõitmine oleks eluohtlik. Kuid see on praegu minu oletus. Ma ei saa vastata algatajate eest.

11:11 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas, teine küsimus!

11:11 Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austet ettekandja! Ma täpsustan oma varasemat küsimust. Kui seadusandja otsustab moodustada töörühma, et eelnõuga edasi tegelda, aga Siseministeerium teatab, et kompromiss ei ole võimalik, ja töörühm jääbki moodustamata, kas siis ei ole tegemist parlamentaarse demokraatia väikese riivega? Töövõtja püüab parlamentaarset debatti, teatades lõpliku tõe, et kompromiss ei ole võimalik, ja meie lõpetamegi siin majas arutelu ära.

11:12 Mart Nutt

Ausalt öeldes, üks põhjus, miks me kokku ei saanud, on see, et inimesed, kelle poole mina komisjoni volitusel pöördusin, ei olnud huvitatud töörühmaga liitumisest. Kui meil oleks olnud arutada mingisugune eelnõu, siis ma arvan, et me oleksime sellega edasi tegelnud. Ka protokollis on kirjas, et minu väga suur isiklik huvi oli, et me oleksime leidnud kompromissi.

11:12 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

11:12 Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Tahaksin, et te täpsustaksite. Kas ma sain õigesti aru, et meil on kõne all praktiliselt kaks asja? Üks asi on see teema üldiselt ja teine asi on see eelnõu. See töörühm, millest te rääkisite ja mis oleks tulnud moodustada, ei oleks saanud selle eelnõu alusel edasi minna, sest ei olnud piisavalt argumentatsiooni, et eelnõu edasi arutada. Kas komisjoni arvates on see teema oluline ja aktuaalne? Kas teie arvates võiks selle teemaga tegelda, aga lihtsalt see eelnõu ei anna võimalust seda edasi arendada?

11:13 Mart Nutt

Aitäh! Hetkel ei saa ma komisjoni nimel vastata. Võin vastata enda nimel, et see teema on aktuaalne. Aga kui mingi töörühma moodustamine tuleb kõne alla, siis selleks peab olema alus. Kõnesoleval juhul oleks see alus olnud käesolev eelnõu.

11:13 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli!

11:14 Karel Rüütli

Austatud eesistuja! Hea komisjoni ettekandja! Ma saan aru, et Eestis põhimõtteliselt ei soovita mitte mingil juhul kodakondsuspoliitikat muuta. Aga minu lähedaste hulgas on inimesi, kes elavad väljaspool Eestit, mitte Venemaal, vaid näiteks Inglismaal. Üks lapsevanem on Eesti kodanik, teine ei ole. Lapsed õpivad väga suure õhinaga eesti keelt ja on Eestist väga huvitatud. Kas Eesti riik ei vaja neid lapsi, kes elavad väljaspool Eestit, aga on Eesti patrioodid? Millist nõu ma peaksin oma lähedastele andma tulevikus, kui täisealiseks saavad need lapsed, kes elavad väljaspool Eestit, aga otsivad Eestiga sidet?

11:14 Mart Nutt

Aitäh! Kui sa soovid komisjoni seisukohta, siis ma võin selle küsimuse komisjonile edasi anda. Ma olen jälle natukene raskes olukorras. Minu arvates Eesti riik vajab neid lapsi väga ja mul on väga hea meel selle üle, et nad on Eesti kodanikud.

11:15 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urbo Vaarmann!

11:15 Urbo Vaarmann

Aitäh, austatud eesistuja! Lugupeetud komisjoni ettekandja! Kas teil oli ka jutuks, kui palju neid halli passiga inimesi võib veel Eestis üldse olla ja kui palju on lastega peresid, kus selline probleem võib tekkida? Vene kodakondsust võetakse ju päris tihti. Kas neid inimesi ka kuidagi teavitatakse?

11:15 Mart Nutt

Aitäh! Oma ettekandes ma lugesin ette, kui palju on neid inimesi, kes on sellesse olukorda sattunud. See statistika on aastast 2013. Alates 2013. aastast on Eesti kodakondsuse kaotanuks loetud 90 isikut ja nende seas on olnud 23 alaealist. Siin ei ole täpsustatud, kas nad on taotlenud Venemaa või mõne muu riigi kodakondsust, aga Eesti kodakondsuse kaotamine on olnud seotud mingi muu kodakondsuse võtmisega. Halli passi omanikke on alla 100 000, praeguse hinnangu järgi 80 000 – 90 000. Lapsi, kes võiksid Eesti kodakondsust registreerimise kaudu taotleda, on umbes 3000. Need andmed ütlesin ma praegu ilma allikatele peale vaatamata. Ma ei usu, et see probleem puudutab kõiki inimesi, kes on oma lapsele Eesti kodakondsust taotlenud ja selle saanud. Nad kõik ei hakka kohe oma lapsele ka mõne teise riigi kodakondsust taotlema. Ma arvan, et see on pigem üksikute inimeste, mitte suure hulga inimeste valik.

11:15 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik, teine küsimus!

11:16 Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Nagu ma aru saan, komisjon ei soovi näidata sellele lapsele ja tema vanematele legaalselt teed, kuidas lapse Eesti kodakondsus säilitada. See on aus perekond, lapsevanem tuli ja näitas Vene passi ning soovis legaalselt teed kasutada. Kümned ja sadad tema saatusekaaslased saavad ajakirjandusest aru, et Vene pass tuleb sahtli põhja ära peita. Kas meie seadusandjatena või teie komisjoni esindajana oleme tõesti rahul meie töö tulemusega, kui praegu peaks komisjoni ettepanek läbi minema?

11:17 Mart Nutt

Ma arvan, et riik ja komisjon peaksid paremini töötama.

11:17 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Mikser, teine küsimus!

11:17 Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Mind ajas hämmingusse teie vastus kolleeg Kalev Kotkase küsimusele. Ma mäletan, et kui omal ajal Tallinna linnapea käis Venemaal ja üks parlamendikomisjon soovis teda pärast seda näha, aga linnapea teatas, et ta ei soovi komisjoni tulla, siis tekitas see parlamendis palju pahameelt. Nüüd me kuuleme, et ministeeriumiametnikud teatavad, et nad ei ole huvitatud parlamendikomisjoni ette tulemisest. Ma küsin, kes need ametnikud olid. Kas te olete pöördunud ka nende ülemuse, st ministri poole või ei soovi nad äkki ka ministri antud ülesandeid täita, sest nad ei ole sellest huvitatud?

11:18 Mart Nutt

Aitäh, härra Mikser! Te lugesite minu sõnadest välja seda, mida ma ei öelnud. Ükski ministeeriumiametnik ei ole keeldunud parlamendiliikmetega kokkusaamisest. Ma räägin parlamendiliikmetest.

11:18 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo, teine küsimus!

11:18 Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Lähtudes teie vastusest minu eelmisele küsimusele teeb mulle veidikene muret olukord, kus kes tahes isik, kes taotleb Eesti kodakondsust endale või oma lapsele, ei ole automaatselt informeeritud, mis kaasneb Eesti kodakondsuse omandamisega. Kas on nõnda, et ametkonnad ei ole kohustatud informeerima taotlejaid kõigist asjaoludest või nad lihtsalt ei täida seda nõuet? Kuidas sellega on? Segadust võib puhtalt sellel pinnal veelgi tekkida.

11:19 Mart Nutt

Aitäh! Komisjoni nimel on sellele raske vastata, sest komisjon ei tegele kellelegi kodakondsuse andmisega. Niipalju kui minul on informatsiooni, võin öelda, et nendele vanematele, kes taotlevad oma lapsele registreerimise kaudu kodakondsust, antakse põhjalik informatsioon. Kas räägitakse ka sellest, et Eesti kodakondsus kaotatakse, kui taotletakse mõne muu riigi kodakondsust, seda ma konkreetselt ei tea. Ma eeldan, et seda tehakse, aga inimesed võivad selle ka ära unustada.

11:19 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo, teine küsimus!

11:19 Urve Palo

Aitäh, proua eesistuja! Hea esineja! Kas sa põhimõtteliselt oled nõus sellega, et Eestis, kus on nii vähe inimesi, peaks iga inimene olema arvel ja iga inimese püüdlust saada Eesti kodanikuks peaks seadustega toetama? Selle üksikjuhtumi põhjal otsustades meie seadused mitte ei toeta, vaid lausa takistavad seda. Kas sa pead sellist seadust selle juhtumi kontekstis õigeks? Kas komisjonis oli juttu, kas Eestis peaksid seadused toetama inimeste soovi saada Eesti kodanikuks?

11:20 Mart Nutt

Aitäh! Minu arvates on igal tasandil arutatud, et Eesti huvides on see, et Eestis elavad inimesed oleksid Eesti kodakondsuses. Mitmikkodakondsus on natuke teise rõhuasetusega teema. Me ei läinud seda arutades sügavamale, kui ma teile selle päevakorrapunkti raamides tutvustasin.

11:20 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

11:20 Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! On selge, et kõik otsused, mis siin saalis sünnivad, saadavad mingisuguse signaali nendele inimestele, keda need puudutavad. Kas sa võiksid kuidagi kokku võtta selle signaali, mille tahavad saata põhiseaduskomisjoni kuus liiget, kes suurel määral – mulle on jäänud selline mulje – lähtuvad Siseministeeriumi ja valitsuse arvamusest? Mis on see sõnum nii nendele inimestele, kes konkreetsel juhul võivad jääda Eesti kodakondsusest ilma, kui ka kõikidele nendele, kes on sarnases olukorras?

11:21 Mart Nutt

Aitäh! Mina saan aru nii, et signaali soovisid saata eelnõu algatajad. Komisjon peab menetlema kõiki eelnõusid, mis on algatatud. Komisjonis küll keegi ei arutanud seda, et nende menetluslike otsustega soovib komisjon kellelegi mingit signaali saata.

11:21 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Jevgeni Ossinovski!

11:22 Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud kolleegid! Ütlen lihtsalt Mart Nuttile vastuseks, et eelnõu algatajad kindlasti ei tahtnud saata signaali, eelnõu algatajad tahtsid selle ebanormaalse olukorra lahendada. Kahjuks ei ole praegu väga palju inimesi saali sellel poolel, kus istuvad need, kes põhiseaduskomisjonis sellele eelnõule kuus vastuhäält andsid. Nii et mul on raske hinnata, mil määral nad tänase aruteluga kaasa mõtlesid. Aga ma

ütlen põhiseaduskomisjonis toimunud arutelude ja nendest tuleneva järelduse põhjal, et see on üks nendest õnneks mitte väga paljudest kordadest, kus mul on piinlik. Mul ei ole piinlik siis, kui meil on maailmavaateline vaidlus sotsiaalpoliitika üle. See vaidlus on normaalne, sellele annab hinnangu valija. Piinlik on siis, kui te tegelikult ju kõik saate aru, mis on õige, aga teil on lihtsalt ükskõik. Te ei ole viitsinud süveneda, te olete lihtsalt järginud Siseministeeriumi arvamust selles küsimuses. Valija ei anna kahjuks hinnangut sellele, kui te ükskõiksuse tõttu lasete tublilt Eesti kodanikult kodakondsuse ära võtta. See inimene jääb kodakondsusest ilma ja seda, mis signaali see talle saadab, me ju kõik teame. Kui te paneksite ennast selle perekonna olukorda, siis teie õiglustunne kindlasti ütleks, et see on sigadus. Aga te ei tee seda. Just sellistel hetkedel on mul piinlik teie kolleeg olla. Aitäh!

11:23 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek oli, et eelnõu 459 tuleks esimesel lugemisel tagasi lükata. See tuleb läbi hääletada. Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 459 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 38 ja vastu 37 Riigikogu liiget, erapooletuks ei jäänud keegi. Eelnõu on juhtivkomisjoni ettepanekul tagasi lükatud.

3. 11:26 Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu (533 SE) esimene lugemine

11:26 Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane kolmas päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu 533 esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Eiki Nestori!

11:27 Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Eelnõu 533 on teie ees teist korda. Meenutan teile, et eelnõu lähtub olukorrast, et haigestumise korral koheldakse meil erinevalt inimest, kes teeb palgatööd, ja inimest, kes teeb ka tööd, aga ei saa mitte palka, vaid selle töö eest raha. Ravikindlustuse seaduse kohaselt kasutatakse haigestumise korral esimesed kolm päeva omavastutuse printsiipi ja selle aja eest nad kumbki hüvitist ei saa. Edasi maksab tööandja viie päeva jooksul palgatöötajale 70% tema varasemast töötasust, aga füüsilisest isikust ettevõtjal ju ei ole tööandjat, kes peaks palga maksmist jätkama. Seega, kui palgatöötajal on omavastutuse periood kolm päeva, siis füüsilisest isikust ettevõtjal, tuleb nii välja, kaheksa päeva. Selle probleemi lahendamiseks olemegi esitanud tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu, mille meie fraktsiooni liikmed valmistasid ette koos maksuasjanduse ekspertidega.

Idee on iseenesest lihtne ja tekitab vähe bürokraatiat. Me lähtume sellest, et meil on olemas kõigi isikute isikustatud sotsiaalmaksu andmed iga aasta kohta. Meie idee võimaldab füüsilisest isikust ettevõtjal haigestumise korral nendesamade päevade eest, kui tööandja jätkab töötajale palga maksmist, oma ettevõtlustulust maha arvata ühe summa. Kui palgatöötajale makstakse hüvitist 70% ulatuses tema varasemast palgast, siis füüsilisest isikust ettevõtja saaks tulust maha arvata 70% ministri juhendi alusel arvutatud summast, mis on seotud möödunud aastal makstud sotsiaalmaksuga. See summa oleks nii nagu ka palgatööd tegevatel inimestel maksustatud tulumaksuga. Nii et kord oleks ühesugune. Põhimõtteliselt tähendaks see printsiipi, et me kohtleme palgatöötajaid ja füüsilisest isikust ettevõtjaid samadel alustel, juhul kui nad haiguse tõttu tööd teha ei saa.

Eelnõu on olnud üks kord Riigikogu menetluses ja ka siis esitas Vabariigi Valitsus selle kohta oma arvamuse. Ma tahan öelda, et valitsus on seekord suhtunud meie eelnõusse tõsisemalt, kui võrrelda selle arvamusega, mis esitati eelnõu eelmisel arutelul. Ütlen valitsuse ettepanekute kohta lühidalt, et mõned neist nõuavad debatti, kas ühte või teist probleemi lahendada tulumaksuseaduses või sotsiaalmaksuseaduses. Ka on eelnõu algatajad kindlasti valmis vajaduse korral täiendama eelnõu nende sätetega, mis on seotud füüsilisest isikust ettevõtjate erikontodega. Võib-olla võiks seaduses olla

ka täpsemini kirjas, millest seda haiguspäevade raha tuleks maha arvata, et kellelgi ei tekiks eriarvamusi. Aga need on kõik tehnilist laadi viperused, mis on lahendatavad eelnõu edasisel menetlemisel, need ei ole eriti keerulised. Põhiline on teadmine, kas me füüsilisest isikust ettevõtjaid ja palgatööd tegevaid inimesi kohtleme haigestumise korral ühtemoodi või mitte. Lühidalt on see kõik. Tänan tähelepanu eest!

11:31 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Ettekandjale ei ole mitte ühtegi küsimust.

11:31 Eiki Nestor

Ilmselt oli väga hea ettekanne.

11:31 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Eiki Nestor! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Peeter Laursoni!

11:32 Peeter Laurson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Tulumaksuseaduse ja sotsiaalmaksuseaduse § 3 muutmise seaduse eelnõu 533 esimene lugemine toimus Riigikogu rahanduskomisjonis 20. jaanuaril s.a. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni aseesimees Eiki Nestor. Vabariigi Valitsuse seisukohti eelnõu kohta tutvustas Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Kairi Ani.

Räägin komisjonis toimunud arutelust. Haigushüvitis on mõeldud potentsiaalse tulu vähenemise hüvitamiseks. FIE puhul on garanteeritud tulu ebaselge, seetõttu on automaatne tulu vähenemine küsitav. Küsimuseks jäi, milline on FIE garanteeritud tulu. Sellele me mõistlikku vastust ei saanudki. Sarnane olukord on ühemehefirmades. Kui juhatuse liige haigestub ja kui firma juhul ei ole iseendaga töölepingut, pole tal nagu FIE-lgi kedagi, kes maksaks haigushüvitist. Kui on töösuhe, siis makstakse juhatajale palka, st probleemi ei ole. Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse kohaselt maksab 4–8 päeva haigushüvitist tööandja. Arutati, kuidas FIE puhul tulu arvutada. Palgasaaja tulu arvestatakse palgaarvestuse järgi. Eelnõu esitaja seisukoht oli, et FIE puhul võiks võtta aluseks eelmisel aastal tasutud sotsiaalmaksu.

Anti ülevaade valitsuse seisukohast. Valitsus eelnõu ei toeta. Põhjused on järgmised: "Eelnõu seletuskirjas on peamise eesmärgina toodud töötajate ja FIE-de võrdne kohtlemine. Võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamine eeldab kahte gruppi isikuid, kes on olulises osas sarnases olukorras. Kuigi nii töötaja kui ka FIE puhul on tegemist tööd tegevate isikutega, on töösuhe lepinguline suhe, mida reguleerib töölepingu seadus. Tegemist on tugeva sõltuvussuhtega, mille alusel vajavad pooled erilist kaitset ning konkreetset õigussuhtesisest regulatsiooni. Töölepingulist sõltuvussuhet iseloomustab näiteks lepingu ühe poole allutamine teise poole korraldustele ja juhistele, kindlaks on määratud töö tegemise aeg ja koht jms. Lisaks kohustab töölepingu seadus maksma töötajale püsiva sissetuleku tagamiseks töötasu vähemalt Vabariigi Valitsuse kehtestatud alammääras. Seevastu FIE puhul on äriseadustiku kohaselt tegemist oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid pakkuva isikuga ning kaupade müük või teenuste osutamine on talle püsivaks tegevuseks. Tema töö tegemise aeg ja viis jääb tema enda otsustada. FIE suhe oma lepingupartneriga ei ole alluvussuhe ning üldjuhul on tegemist võrdsete partneritega. Iseseisvuse määr on oluliselt suurem, mistõttu on FIE ja töötajate puhul tegemist oluliselt erinevas olukorras olevate inimestega. Arvestades FIE tegevuse olemust ei pruugi erinevalt töötajast tähendada haigestumisest tingitud paus automaatselt tulu vähenemist. Haigushüvitis on aga haiguse tõttu saamata jäänud tulu hüvitis."

Lisaks eeltoodud sisulistele probleemidele on valitsus välja toonud järgmist: "1. Eelnõu ülesehitus tekitab arusaamatust – tulumaksuga maksustatavast ettevõtlustulust arvutatakse maha summa, mis maksustatakse eraldi tulumaksuga. Maksimaksjale oleks arusaadavam, kui sotsiaalmaksu osas maksusoodustuse kehtestamiseks sätestataks see sotsiaalmaksuseaduses. Kahes seaduses samasisulise soodustuse sätestamine ei ole vajalik. Lisaks jääb segaseks asjaolu, kas kõnealune mahaarvatav tulumaksuga maksustatav summa jagatakse enne tulumaksuga maksustamist sarnaselt ettevõtlustuluga 1,33-ga või maksustatakse see üldkorras füüsilise isiku tuluna.

2. Esitatud seadusmuudatus seab haigestumise tõttu mahaarvatava summa sõltuvusse eelmise aasta tegevuse tulemist. Eelnõust ei selgu, mil viisil toimub haigestumise tõttu saamata jäänud tulu

hüvitamiseks mahaarvatava summa arvutamine eelmisel aastal kahjumiga lõpetanud FIE puhul.

3. Eelnõust ei selgu, millisest ettevõtlustulu liigist toimub arvestusliku summa mahaarvamine, kui FIE saab ka tulu põllumajandussaaduste ja metsamaterjali võõrandamisest – kas proportsionaalselt konkreetse tululiigi tulu või tulemiga või valib vähendatava tululiigi FIE ise.

4. Analüüsimatele on muudatuse mõju FIE erikontole, kahjumite edasikandmisele ning täiendavatele maksusoodustustele (TMS § 32 lg 4 – täiendav mahaarvamine põllumajandussaaduste ja metsamaterjali võõrandamise korral).

5. Eelnõu seletuskirjas toodud väide, et eelnõul puudub mõju riigieelarvele, ei ole kohane. Eelnõu tulemusel väheneb sotsiaalmaksu laekumine. Sotsiaalmaksu laekumise vähenemine vähendab järgneval aastal ka FIE-le makstavaid, sotsiaalmaksust sõltuvaid hüvitusi (vanemahüvitis, haigushüvitis) ja pensioni. Lisaks tuleb maksuhalduril teha muudatuste sisseviimiseks kulutusi maksukohustuse arvutamise infosüsteemides."

Lõppkokkuvõttes komisjonis suures joones nõustuti valitsuse seisukohtadega ja nenditi, et FIE-de tegevust käsitlevates seadustes oleks vaja muudatusi. Konkreetse eelnõu kohta langetas komisjon järgmised otsused: otsustasime saata eelnõu täiskogu päevakorda 28. jaanuariks ja teeme ettepaneku lükata eelnõu esimesel lugemisel tagasi. Poolt oli 4 komisjoni liiget ja vastu 3, erapooletuks ei jäänud keegi.

11:39 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Läheme küsimuste juurde. Palun, Kalev Kotkas!

11:40 Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austet ettekandja! Kas komisjoni arutelul käsitleti asjaolu, et FIE-de arv praegu kiiresti väheneb ja seda eeskätt nõrgemate sotsiaalsete garantiide tõttu? Kui algatajate pakutud lahendus komisjonile ei sobinud, kas komisjoni arutelul kerkis esile mõni parem lahendus? Kuulaksime seda hea meelega.

11:40 Peeter Laurson

Nenditi tõepoolest seda, et FIE-de arv väheneb. Kõlasid ka põhjused, miks see nii on. Osaühingu sotsiaalsed garantiid on tõepoolest paremini kirjeldatud. Kuna FIE-de puhul on veel hulk küsimusi, mis oleks vaja ära lahendada, siis tuleks ilmselt algatada eraldi arutelu. Valitsuse seisukohti vaadates leidis komisjon, et me ei saa eelnõu toetada.

11:41 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

11:41 Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud ettekandja! Sa ütlesid, et töölepingu puhul peab töötaja täitma tööandja korraldusi jne. Jah, see on loomulik, et kokkulepitud korraldusi peab täitma. Aga sa ütlesid ka seda, et FIE-de puhul on tegu võrdsete partneritega. Ma toon näite: kosmeetik töötab FIE-na. Kes on tema partner? Kas ta on seda iseendale või? Seleta, palun, lahti!

11:42 Peeter Laurson

Kosmeetiku puhul on tõepoolest väga raske öelda, kes see partner on.

11:42 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas, teine küsimus!

11:42 Kalev Kotkas

Aitäh, proua eesistuja! Austet ettekandja! Sa lugesid valitsuse seisukohast valikuliselt ette mõne etteheite meie eelnõule. Kas komisjon jagas ka seda valitsuse hirmu, et FIE-de arvestusliku haigushüvitise rakendamisel hakkavad nad põhjendamatult haiguslehti võtma, arsti määratud ravi eirama ja endale tahtlikult vigastusi tekitama?

11:43 Peeter Laurson

Jah, valitsuse arvamus käsitles tõepoolest ka selliseid mõtteid. Komisjon neile väga suurt tähelepanu ei pööranud. Mina tõin välja olulisemad aspektid, miks komisjon eelnõu ei toetanud.

11:43 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof, teine küsimus!

11:43 Heljo Pikhof

Tegelikult on ju praegu ka FIE-del õigus minna rasedus- ja sünnituspuhkusele. Ma ei saa väga hästi aru nendest põhjendustest, miks neil ei peaks olema õigust saada haigushüvitist, sest ka seda arvestatakse ju mingite summade pealt. Kui me räägime võlaõiguslikest lepingutest, mis ei ole töölepingud, siis seal on analoogselt kirjas, et vähemalt miinimumpalgalt peab olema sotsiaalmaks makstud. Ma ei saa aru, miks ei ole võimalik haigushüvitist maksta. Palun seleta ära, et kui ühel juhul on võimalik FIE-le hüvitist maksta (pean silmas neid naisi, kes rasedus- ja sünnituspuhkusele lähevad) ja teisel puhul mitte, miks see siis teisel juhul takistatud on!

11:44 Peeter Laurson

Valitsus on välja toonud (sellega rahanduskomisjon nõustus), et väga raske on selgeks teha hüvitise määra. Kui eelmisel kalendriaastal saadi näiteks kahjumit, siis ei ole hüvitist selle põhjal hästi võimalik arvutada. Kas või rahandusminister peaks mingi määru andma, kuidas hüvitise määra arvutada. Eelnõus ei ole välja toodud, kuidas see võiks aset leida, ja selle küsimuse lahendamiseni, kuidas see peaks välja nägema, komisjonis ei jõutud. Eelnõu esitaja oleks pidanud seda ise täpsemalt kirjeldama.

11:45 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jüri Morozov!

11:45 Jüri Morozov

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Valitsuskoalitsioon on deklareerinud, et nad on n-ö vaieldamatud ja absoluutsed ettevõtluse ja ettevõtjate toetajad. FIE-d on Eesti ettevõtluses arvuliselt väga suur rühm, kellel on väga kindel roll ja osa Eesti majanduses, seda eriti maapiirkondades. Kuidas te põhjendate selle debati nii kiiret lõpetamist juba esimesel lugemisel? Kas siis see osa Eesti ettevõtlikest inimestest ei vääri, et üldse arutataks nende sotsiaalseid tagatise, või on siin mingi muu põhjus?

11:46 Peeter Laurson

Nagu ma ütlesin, FIE-de puhul on üleval ka muid probleeme tekitavaid küsimusi ning need tuleks kõik komplekselt lahendada. Ainuüksi selle eelnõuga, kus praegu on sees ka vastuolud ja mis ei oleks lahendanud haigushüvitise määra probleemi, ei oleks saavutatud õiget tulemust. Seetõttu olid komisjoni liikmed seisukohal, et selle teemaga tuleks edasi tegelda ning peaks kõik küsimused komplekselt ette võtma, selle asemel et tegelda ainult ühe küsimusega.

11:47 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

11:47 Yana Toom

Ma tänan, proua eesistuja! Hea ettekandja! Kas ma sain õigesti aru teie vastusest ühele eelnevale küsimusele, et komisjonis heideti eelnõu algatajatele ette, et neile ei tulnud appi ministeerium, kes oleks pidanud mingisuguse määru tegema?

11:47 Peeter Laurson

Ei, te saite valesti aru.

11:47 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

11:47 Eiki Nestor

Valitsus väitis, et talle jäi ebaselgeks, mis saab siis, kui FIE tegevus ei andnudki tulu. Eelnõu mõte on, et haiguspäevade eest saaks oma ettevõtlustulust mingi summa maha arvata. Kas see oleks oluliselt mõjutanud eelnõu käekäiku, kui me oleksime sinna kirjutanud lause "Selle tõttu võib füüsilisest isikust ettevõtja tulu väheneda või kahjum suureneda"? Kas see oleks aidanud valitsusel asjast paremini aru saada? Mis sa arvad?

11:48 Peeter Laurson

Ma ei julge arvata, kas see oleks valitsuse arusaamist mõjutanud. Ei oska siin seisukohta võtta, me seda komisjonis ei arutanud. Ka sina ei esitanud komisjonis seda küsimust.

11:49 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

11:49 Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Mul on väga kahju, et rahanduskomisjon selle sotsiaaldemokraatide algatatud väga mõistliku seadusparanduse ettepaneku tagasi lükkab. Aga sa ütlesid, et komisjoni liikmed leidsid, et teema on oluline, sellega tuleks edasi tegelda ja leida kompleksne lahendus. Kas komisjonis, valitsuskoalitsioonis või Isamaa ja Res Publica Liidus on arutatud, millal siis tullakse selle kompleksse lahendusega välja? Tõesti, suur osa ettevõtjatest vajab oma probleemile lahendust. Üks konkreetne lahendus on küll lauale toodud, aga seda te toetada ei taha. Millal tuleb see kompleksne lahendus meie ette, et me saaksime seda teemat arutama hakata?

11:49 Peeter Laurson

Seda, kunas see teema võiks uuesti kõne alla tulla, komisjon ei arutanud. Kuna komisjoni liikmed olid seisukohal, et FIE-dega seonduvad regulatsioonid on aktuaalsed, siis ma arvan, et see võib uuesti arutlusele tulla lähiajal.

11:49 Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Kalev Kotkas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel!

11:50 Kalev Kotkas

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraadid on käesoleva eelnõuga Riigikogu ees tegelikult kolmandat korda, selle koosseisu jooksul aga juba teist korda. Teeme seda jälle sellepärast, et meie arvates on oluline ettevõtlusvorme senisest võrdsemalt kohelda.

Kui inimesed töötavad FIE-dena, siis on see riigile kõige lihtsam, odavam ja kiirem moodus inimeste tööhõive- ja toimetulekuprobleemide lahendamiseks. Sellest hoolimata suhtub meie liberaalne riik FIE-desse umbusuga ja eirab nende probleeme. Tulemused ei ole lasknud ennast kaua oodata ja on väga kõnekad. 2009. aasta alguses oli 53 000 FIE-t, 2012. aasta lõpus 28 512. Hoolimata valitsuskoalitsiooni valjuhäälselt ettevõtluse toetamise retoorikast ja töötukassa aktiivsete tööturumeetmete jõulisest kasutamisest, FIE-de arvu vähenemine jätkub. Üks põhjus siin on FIE-de hoopis nõrgemad sotsiaalsed garantiid, sh olematud haigushüvitise saamise väljavaated. Seda hoolimata sellest, et ravikindlustuse eest maksavad nad töövõtjatega samadel alustel ja samas määras.

Valitsuse seisukohad valitsusliikmete arvates ebamugavate seaduseelnõude kohta on kujunenud juba žanriks omaette. Toetamata jätmise põhjused on vahel halenaljakad, vahel on seda demagoogiat aga lausa piinlik lugeda. Seekordsest valitsuse arvamusel saame muu hulgas teada, et kuna FIE-del on kõrgem iseseisvuse määr kui palgatöötajatel, siis ei tähenda haigestumisest tingitud tööpaus neile tulu vähenemist. Samuti väljendatakse seal hirmu, et FIE-dele arvestusliku haigushüvitise rakendumisel hakkavad nad põhjendamatult haiguslehti võtma, arsti määratud ravi eirama või endale tahtlikult vigastusi tekitama. Kahju on nendest ametnikest, kes valitsuse käsul sellist jama peavad kokku kirjutama. Kui riik ei usalda oma ettevõtjat, on liigne loota, et ettevõtja usaldaks oma riiki. Vastastikuse umbusalduse õhkkonnas ei olegi võimalik ettevõtlust edendada. Valitsusel on ükskord aeg FIE-dega seotud kompleksidest ja hirmudest üle saada.

Mööname, et eelnõu tuleks täiendada klausliga, kuidas arvestada FIE jooksva aasta haigushüvitist juhul, kui eelmine majandusaasta lõppes kahjumiga. See on jõukohane nii algatajatele kui ka rahanduskomisjonile. Nii et kokkuvõtvalt: seaduseelnõu väärib täiendamist, mitte tagasilükkamist. Aitäh!

11:53 Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Juhtivkomisjoni ettepanek on, et eelnõu 533 tuleb esimesel lugemisel tagasi lükata. Peame selle ettepaneku läbi hääletama. Valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 533 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Hääletustulemused

Poolt hääletas 41 Riigikogu liiget, vastu oli 30, erapooletuks ei jäänud keegi.

Eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud.

Head kolleegid! Tänane päevakord on ammendatud.

Istungi lõpp kell 11.56.